VALTAKUNNALLINEN TYÖPAJAYHDISTYS
oikeus tekemällä oppimiseen

7.6.2017

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
toiminnanjohtaja Mari Ahonen-Walker
Asemapäällikönkatu 1 00520 Helsinki
puh. 010 279 2720
tyopajayhdistys@tpy.fi

HE 51/2017 vp

Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

TPY kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle, joka koskee **julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevia kokeiluita.** Esityksen mukaan kokeilun tavoitteena on luoda työnhakija- ja työnantaja-asiakaslähtöinen kokonaisvaltainen, hallinnonalojen rajat ylittävä kustannusvaikuttava toimintamalli vuoden 2019 jälkeiseen aikaan. Esityksen mukaan kokeilussa mukana olevat kunnat vastaisivat julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden palveluprosessista rajatuille asiakasryhmille. Kahdella kokeilualueella kuntouttava työtoiminta korvattaisiin uudella, työllistymistä tukevalla työelämäkokeilulla. TPY tarkastelee tässä lausunnossa esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia ja arvioi niitä sekä työpajatoiminnan, vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien palveluiden että kokeiluihin osallistuvien ihmisten kannalta.

TPY:n huomiot esityksestä:

- **Ristiriidat maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen kanssa:** TPY:n pitää tässä esitettyjä kokeiluja perusteltuina ja niiden asiakaslähtöisyyttä korostavia tavoitteita hyvinä, mutta nostaa esiin kokeilujen periaatteelliset ja toiminnalliset ristiriidat valmisteilla olevan maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen kanssa.

  Hallitusohjelman kirjausta vaikeimmin työllistyvien palvelujen siirrosta kuntiin muutettiin kesken kokeiluja koskevan lainsäädännön valmistelun, ja tämä on nähtävissä lakiesityksen osin ristiriitaisista tavoitteista ja linjauksista suhteessa valmisteilla olevaan maakuntauudistukseen. TPY toivoo, että kokeiluissa onnistutaan tästä ristiriidasta huolimatta luomaan nykytilannetta **toimivampia, asiakaslähtöisiä malleja erityisesti työllistymiseen paljon tukea tarvitsevien kohdalla, ja saamaan ne myös aidosti käyttöön tulevissa rakenteissa.** TPY:n pitää erinomaisena esityksen panotumista kasvokkaisiin lähipalveluihin ja toivoo, että tämän tyyppistä palvelua voidaan aidosti toteuttaa myös tulevassa maakunnille rakentuvassa mallissa. TPY kuitenkin arvioi kasvupalvelu-uudistukseen sisältyvien valtion ohjauksen ja viranomaistehtävien vähentämisen sekä sähköisten palveluiden lisäämisen työnhakijapalveluissa suuntaavan kokonaisuutta toisin.

- **Kunnan tarjoamat julkiset työvoima- ja yrityspalvelut:** TPY pitää hyvänä, että kokeiluun osallistuva kunta voi tarjota julkisia työvoima- ja yrityspalveluita samoin toimivaltuuksin ja velvollisuuksin kuin TE-toimisto. Se voi välittää työtä, ohjata asiakkaita asiantuntija-arviointeihin, valmennukseen, kokeiluun ja työvoimakoulutukseen, myöntää palkkatukea, starttirahaa sekä tiettyjä harkinnanvaraisia kulukorvauksia sekä lisäksi mahdollistaa omaehtoisen opiskelun työttömyysetuudella. Esityksen erityisyys tulee esiin siinä, että kunta voi yhdistää oman toimivaltansa nojalla julkisiin työvoima ja yrityspalveluihin myös muita osaamista, työllistymistä ja yrittäjyyttä edistäviä palveluita. TPY pitää tässä valossa ongelmallisena kirjausta, jonka mukaan kunta ei voi itse hankkia tarvitsemiaan asiantuntijapalveluita työllisyysmäärära-

han turvin, vaan sen olisi käytettävä TE-toimiston tai ELYn hankkimia palveluita ohjaamalla asiakkaat niihin. Tämä rajaa kuntien tosiasiallisia mahdollisuuksia räätälöidä kokeiluryhmille sopivia palveluita kokeilun puitteissa.

- **Välityömarkkinatoimijat aktiivisesti mukaan kokeiluun**: Kunnan ohella myös muiden välityömarkkinatoimijoiden eli järjestöjen ja säätiöiden rooli vaikeasti työllistyvien palveluissa on tunnistettava ja hyödynnettävä kokeiluissa. Näillä tahoilla on runsaasti kokemusta ja osaamista nuorille, pitkäaikaistyöttömille ja osatyökykyisille suunnattujen palveluiden toteuttamisesta. kokeilukuntien tulee voida hyödyntää täysimääräisesti myös tätä osaamista osana kokeilua.

- **Kokeilujen aikataulu:** TPY:n pitää lain voimassaoloaikaa (1.8.2017–31.12.2018) liian lyhyenä suhteessa sekä kokeiluille asetettuihin tavoitteisiin että kokeilujen vaikuttavuuden arvioinnille. TPY pitää tarpeellisena kokeiluajan ulottamista maakuntauudistuksen käynnistämisen jälkeiseen aikaan, jotta sen hyödyt voitaisiin saada käyttöön uusissa maakunnallisissa kasvupalveluissa. Tämän hetkisen kasvupalvelulakiluonnoksessa määritellään siirtymäaika, jonka aikana olisi selvitettävä mahdolliset markkinapuutteet. Kokeiluja tulisikin voida näin jatkaa joustavasti kasvupalvelulaissa kuvatun siirtymäajan puitteissa.

- **Palveluihin osallistuvien mahdollisuus valita palveluista:** Kokeilun tavoitteena on kokonaisvaltaisten asiakaslähtöisten palveluiden kehittäminen. Näin ollen on tärkeää, että palveluihin osallistuvalla henkilöllä olisi mahdollisuus valita, osallistuuko hän uuteen työelämäkokeiluun vai perinteisempään kuntouttavaan työtoimintaan. Esityksessä Satakunnan ja Pohjois-Savon kokeilualueilta tosiasiallisesti poistuu kuntouttava työtoiminta kokonaan, kun uusi työelämäkokeilu ulotetaan koskemaan myös niitä työvoima- ja elinkeinotoimiston asiakkaita, joille kuntouttavaa työtoimintaa koskevan lain mukaan olisi järjestettävä kuntouttavaa työtoimintaa. **TPY pitää tätä kirjausta ongelmallisena ja esittää sen korjaamista**, sillä kirjaus laajentaa kokeiluun osallistuvien joukkoa ohi laissa muutoin määritellyn kohderyhmän. Lisäksi linjaus ei mahdollista osallistujien valintaa palveluiden välillä.

- **Palveluihin osallistuvien taloudelliset kannustimet:** TPY huomauttaa, että kokeiluissa toteutettavat työllistymistä tukevat palvelut ja toimenpiteet eivät saa heikentää palveluihin osallistuvien asemaa. Toisin kuin kuntouttavassa työtoiminnassa, työelämäkokeiluun osallistuvien matkoja ei esitetä korvattavaksi. TPY pitää esityksessä olevaa kirjausta matkakustannusten mahdollista korvaamista ehkäisevänä toimeentulotukena erittäin huonona ja eriarvoisuutta lisäävänä. **TPY esittää, että epäkohta korjataan** ja työelämäkokeilun matkakustannusten korvaus sisällytetään kokeilulakiin.

- **Vaikeasti työllistyvien palvelujen kehittämistarve jatkuu:** Yrityksessä toteutettava työelämäkokeilu ei ole todennäköisin vaihtoehto suurelle osalle kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista. Kuntouttavan työtoiminnan korvaaminen pelkällä työelämäkokeilulla rajaa ulkopuolelle työllistymiseen eniten tukea tarvitsevat, todelliset kuntouttavan työtoiminnan tarpeessa olevat asiakkaat. TPY katsoo, että nykyinen kuntouttava työtoiminta tulee säilyttää työelämäkokeilun rinnalla. Kuntouttava työtoiminta on oikein käytettynä hyvä ja tarpeellinen palvelu. Viime vuosina siihen on liittynyt runsaasti väärinkäyttöä, ja sen piiriin on muiden palveluiden puutteessa ja erilaisissa budjettipaineissa ohjattu suuri joukko ihmisiä, jotka eivät hyödy siitä millään tavoin. TPY korostaa nykyisten toimenpiteiden, kuten kuntouttavan työtoiminnan edelleen kehittämisen tärkeyttä kokeiluiden rinnalla. Maakunnan kasvupalvelut ovat markkinoina toiminnassa tosiasiallisesti vasta joskus vuoden 2020 jälkeen, eikä vaikeasti työllistyviä tule jättää palveluiden ulkopuolelle ja vuosiksi oman onnensa nojaan.